

Siim Umbleja
Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühing
Maakri 19/1
epha@epha.ee

Teie: 27.03.2023 nr 9

Meie: 05.04.2023 nr 7-21/23-0066-153-37

Kiri edastatud digitaalselt aadressil: Siim.Umbleja@epha.ee

Vastused Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühingu pöördumisele

Austatud härra Siim Umbleja

Kaugkütteseadusest (KKütS) tulenevalt peavad soojuse tootmise, jaotamise ja müügiga seonduvaid tegevused vastama objektiivsuse, võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtetele, et tagada kindel, usaldusväärne, efektiivne, põhjendatud hinnaga ning keskkonnanõuetele ja tarbijate vajadustele vastav soojusvarustus.

21.03.2023 pöördus Konkurentsiamet soojusettevõtjate poole märgukirjaga, milles juhtis tähelepanu, et alates 2022.a lõpust on soojuse ostmisel kasutatavate kütuste ja elektrienergia turgudel aset leidnud selged hinnalangused. Amet juhtis tähelepanu, et KKütS § 8 lõike 3 alusel peab müüdava soojuse hind olema kulupõhine ning KKütS § 9 lõike 9¹ alusel on ettevõtja kohustatud jälgima oma tegevusest sõltumatuid asjaolusid (s.h kütuste ja elektrienergia ostuhinda), mis mõjutavad soojuse hinda tarbijale, ja esitama Konkurentsiametile uue soojuse piirhinna kooskõlastamise taotluse hiljemalt 30 päeva jooksul, arvates asjaolu ilmnemisest, mis võib vähendada soojuse hinda tarbijale enam kui 5 (viie) protsendi võrra.

Konkurentsiamet ootas ettevõtjate poolt rakendatavate soojuse hindade kohta tagasisidet ning ettevõtjate, kelle tegevuse puhul on täidetud § 9 lõike 9¹ sätestatud alused, tuli esitada ametile uus soojuse piirhinna kooskõlastamise taotlus hiljemalt 27.03.2023. Märgitud kuupäevaks on mitmed soojusettevõtjad esitanud ametile uued soojuse piirhinna kooskõlastamise taotlused.

28.03.2023 registreeriti Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühingu (edaspidi EJKÜ) samal päeval digitaalselt allkirjastatud kiri seoses Konkurentsiameti 21.03.2023 soojusettevõtjatele saadetud märgukirjaga soojuse piirhindade alandamise kohta. Kirjas seab EJKÜ ameti märgukirjas toodu kahtluse alla, tuues muu hulgas välja, et nõue muuta soojuse piirhinda kiirkorras ei ole põhjendatud ning 5% määr ning märgukirjas kirjeldatud muutused ei pruugi vastata tegelikkusele.

Alljärgnevalt annab Konkurentsiamet vastused EJKÜ kirjas esitatud seisukohtade järjekorras:

1. Soojuse piirhinna muutmise nõue pelgalt mõne kuulise sisendhindade languse olukorras ei ole kooskõlas rakendatava regulatsiooniperioodi loogikaga.

Vastus: KKütS § 9 lõige 9¹ kohustab taotluse esitama hiljemalt 30 päeva jooksul, arvates asjaolu ilmnemisest, millest tulenevalt EJKÜ viide „pelgalt mõne kuulise sisendhindade

languse“ perioodile kui liiga lühikesele ei ole mitte kuidagi põhjendatud. Näiteks olukorras, kus kütuste hinnad suurenevad, esitavad soojusettevõtjad hinnataotlusi esimesel võimalusel tehes seda pidevalt. Praktika on näidanud, et kui kütuste hinnad alanevad, taotleb soojuse piirhinna vastavat muutmist omaalgatuslikult oluliselt vähem ettevõtjaid. Selline käitumine ei ole seadusega kooskõlas ning on sügavalt ebaõiglane nii tarbijate kui ka korrektselt käituvate soojusettevõtjate suhtes, kellest paljusid peaks esindama ka EJKÜ.

Kui soojusettevõtjad jätavad arvestamata kütuste hindade reaalselt alanemist ning rakendavad tarbijatele soojuse müümisel kõrgeid soojuse piirhindu, teenitakse sellega **põhjendamatult kõrget tulu** ning tulenevalt majandus- ja taristuministri 15.09.2022 määrusest nr 72 "Energia hinna osalise kompenseerimise tingimused ja kord" kompenseeritakse kuni 31.03.2023 tarbijatele riiklikest vahenditest **hinnavahe suuruses, mis tegelikult ei ole põhjendatud**. Kütuste hindade alanemisele on tähelepanu juhtinud ka energia hinna osalise kompenseerimise avaldusi menetlev, väljamakseid ja järelevalvet teostav rakendusüksus SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

2. Hinnastabiilsus teenib kõigi turuosaliste huve.

Vastus: Nõustume sellega, et hinnastabiilsus on oluline, aga sama oluline on ka majanduslik kontekst nagu ka turuosaliste huvide tasakaal. Antud juhul tähendaks EJKÜ pakutud hinnastabiilsus seda, et tarbijatele jäävad kehtima energiakriisi tipus kehtestatud piirmäärad, mis sisendhindade languse foonil lubab soojusettevõtjatel teenida tarbijate arvelt põhjendamatut tulu.

3. Liigkiire piirhinna muutmine lühiajalise sisendhindade muutumise olukorras toob jõustumise viiteperioodi tõttu soojusettevõtjatele vältimatu põhjendatud tulukuse languse ning ohtu satub tegevuse jätkusuutlikkus ja varustuskindlus.

Vastus: Mõõname, et tingituna soojuse piirhinna kooskõlastuse menetlusajast võib juhtuda, et kütuste turuhindadele ei saada katet piirhinna etteteatamise nõudest tekkiva ajalise nihke tõttu. Seda asjaolu on amet ka arvesse võtnud kui juhtis tähelepanu piirhindade alandamise vajadusele 21.03.2023 märgukirjas. Toonitame, et kütuste hindade alanemine toimus juba oluliselt varem kui 2023.a märts.

Senini ei ole ametile teada soojusettevõtjaid, kelle puhul oleks probleemiks EJKÜ kirjas viidatud tegevuse jätkusuutlikkuse ja varustuskindluse tagamine.

4. Puiduhakke tarnekindlusega seotud ebakindlus survestab puiduhakke hinda.

Vastus: On üllatav, et EJKÜ on asunud õigustama hakkpuidu tarnijate kõrgeid hindu. On üldteada, et kui suurenevad nafta ja maagaasi hinnad, siis samaaegselt suurenevad ka hakkpuidu hinnad. Nüüd kui nafta ja maagaasi hinnad on oluliselt langenud, peaksid alanema ka hakkpuidu hinnad. Paraku seda samas mahus pole juhtunud. Soovitame teha hakkpuidu kui kohaliku kütuse tarnijate seas selgitustööd ja nõuda hindade märkimisväärset alandamist.

5. Maagaasiga seonduvad täiendavad kulud, mis ei kajastu börsihinnas.

Vastus: Kõik maagaasiga seonduvad kulud (sh marginaal, bilansihaldus, aktsiis, võrgutasud jm), mis on dokumentaalselt tõendatud, on arvesse võetud maagaasi keskmise hinna kujunemisel.

6. Tarnekindluse tagamiseks sõlmitud pikaajalisi lepinguid ei ole võimalik paindlikult muuta.

Vastus: Üldjuhul ongi kütuste tarnijatega sõlmitud pikaajalised lepingud. Samas aga on tarnijad muutnud kütuste hindu lühiajaliselt, mille kohta on pikaajalisele lepingule sõlmitud vastavad lepingulisad. Tarnelepingutes on märgitud: *"Kütuse ühikuhind võidakse üle vaadata ja korrigeerida vajadusel vastavalt turul tekkinud olukorrale. Ülevaatamine toimub kvartalile eelneva kvartali viimasel kuul läbirääkimiste teel. Järgneva kvartali kütuse ühikuhind võib nii tõusta kui ka langeda võrreldes eelmise kvartaliga."* Eeltoodust tulenevalt muutusid 2022/2023 kütteperioodi puiduhakke hinnad kvartaalselt.

Kui tegemist on olnud kütusega, mis on jäänud laojääki, siis on Konkurentsiamet seda arvesse võtnud kütuse keskmise hinna kujundamisel.

Väidet, et hakkpuidu tarnijad on metsaomanikelt soetanud kütust kallimate sisendhindadega, ei ole te tõendanud, samuti erineb see ka EJKÜ kirja punktis 4 kajastatud asjaoludest. Lisaks väljavõtte soojusettevõtja selgitusest: "*Hakkepuuidu hind ja kättesaadavus – kuna toormevarud 2021/2022 küttehooja alguses olid madalad, siis põhjustas Narvas planeerimata nõudluse kasv järsu hinnatõusu üle Eesti. Vaatamata olulisele hinnatõusule ei suuda metsasektor varustada tarbijaid vajaliku koguse hakkpuiduga. Näiteks aprillis vajalikust hakkepuudu kogusest tehti algselt ...¹ pakkumisi kõigest 74% ulatuses.*" Eeltoodust järeldub, et pigem on turul olnud hakkpuitu puudu kui üle. Seda argumenti on soojusettevõtjad välja toonud ka Konkurentsiametiga kohtudes 2022/2023 kütteperioodi esimesel poolel.

7. Kütuste turuhinnad ei peegelda soojusettevõtjate tegelikke kulubaase ning hinnaregulatsioon ei võta arvesse majanduskeskkonnas toimunud muutusi.

Vastus: Lisaks EJKÜ taoliste väidete üldsõnalisusele ei ole need ka põhjendatud. Hinnaregulatsiooni puudutavalt rakendab amet soojusettevõtjate suhtes individuaalset lähenemist ning peab ka siinkohal vajalikuks välja tuua, et tingituna soojuse piirhinna kooskõlastuse ajast võib juhtuda, et kütuste turuhinnad ei peegelda tegelikke kulubaase piirhinna etteteatamise nõudest tekkiva ajalise nihke tõttu. Seda asjaolu on amet ka arvesse võtnud kui juhtis tähelepanu piirhindade alandamise vajadusele 21.03.2023 märgukirjas, kuigi kütuste hindade langus toimus juba varem.

Lisaks on oluline arvesse võtta, et kütuste kasutamine sõltub suuresti ilmastikust. Kui ilm on prognoositust soojem, kulub maagaasi ja põlevkiviõli vähem, kui on soojuse hinda prognoositud ning sellest tulenevalt on ka kütuse kulud väiksemad. Ka ei ole õige siduda kütuste kasutamist *WACC*iga. Soojuse tootmiseks, jaotamiseks ja müügiks vajalikud varad on pikaajalise iseloomuga, mistõttu ei saa *WACC*i kujundada lühiperioodi näitajate alusel (nt kolm aastat olid Saksamaa võlakirja tulusused miinusega), kuid *WACC* ei muutunud. Uue *WACC*i kujunemine on hetkel töös.

Juhime veel kord tähelepanu sellele, et ei ole õige lähtuda üksnes ettevõtjate huvidest, vaid arvesse tuleb võtta ka asjaolu, et tarbijad peavad saama soojust osta kulupõhise hinnaga. Seda enam, et neil ju sisuliselt puudub võimalus teenuse osutajat valida ning neile teenuse osutajast ettevõtja puhul on tegemist monopoolset seisundit omava ettevõtjaga konkurentsiseaduse tähenduses. Selliste ettevõtjate poolt on ebaõiglaste müügingimuste rakendamine keelatud.

Olukorras, kus majanduskeskkond Eestis on sama nii reguleeritud- kui vabal turul tegutsevatele ettevõtjatele, ei ole reguleeritud turul tegutsevate ettevõtjate eelistamine põhjendatud. Nimelt on *WACC*i alusel reguleeritud ettevõtjatele alati tagatud tulukus põhjendatuks loetud investeeritud põhivaralt, võrreldes vabal turul tegutsevate ettevõtjatega, kes keerulistel aegadel loobuvad ellujäämise nimel üldse tulukusest või halvimal juhul lõpetavad tegevuse kas omaalgatuslikult või pankrotiga. Lisaks saavad reguleeritud ettevõtjad soojuse piirhinna kujundamisel vähendada müügi mahtu teenusest loobunud tarbijate müügikoguste võrra (sellist privileegi vabal turul tegutseval ettevõtjal ei ole, sest vabal turul toimib konkurents).

8. Konkurentsiameti poolt nõutav hinnataotluse tähtaeg on põhjendamatult lühike.

Vastus: Kuupäevaks 27.03.2023 soovis amet soojusettevõtjatelt tagasisidet rakendatavate soojuse piirhindade kohta ja juhul, kui soojuse piirhinnad alanevad enam kui 5%, siis ka vastavate hinnataotluste esitamist. Konkurentsiamet ei ole märgukirjas välja toonud arvutusi soojuse piirhindade alanemise protsentuaalsete suuruste kohta. KKütS § 9 lõikest 9¹ tulenev nõue, esitada Konkurentsiametile uue soojuse piirhinna kooskõlastamise taotlus **hiljemalt** 30 päeva jooksul, on maksimaalne piir, mistõttu ei ole keelatud taotluse esitamine sellest lühema aja jooksul (nt ühe päeva jooksul). Seega ei ole EJKÜ kirjas toodud seisukoht põhjendatud.

¹ Konkreetse soojusettevõtja võrgupiirkond.

Sealjuures ei saanud olla soojuse piirhindade langetamise taotluse esitamise vajalikkus soojusettevõtjate jaoks üllatuslik – nii on mitmed ettevõtjad esitanud piirhindade alandamise taotlused juba enne ameti märgukirja väljastamist ning osad ettevõtjad tegid seda mõne päeva jooksul peale märgukirja saamist.² Konkurentsiameti hinnangul ei saa selline asjaolu olla üllatuslik ka professionaalseid soojusettevõtjaid esindava EJKÜ jaoks. Eeltoodust tulenevalt jääb ebaselgeks EJKÜ volitus kõneleda kõikide soojusettevõtjate nimel.

Lisaks vaata vastust punktile 1.

Kokkuvõtteks on EJKÜ reaktsioon ameti märgukirjale, milles amet suunas ettevõtjaid soojuse piirhindade langetamise alusel rakendama tarbijatele kulupõhiseid hindu, sobimatu. Amet juhib siinkohal tähelepanu, et iga seaduskuulekas soojusettevõtja on kohustatud järgima KKütS-is sätestatud nõudeid ning olukorras, kus seadusest tulenevad alused on täidetud, esitama ametile uue soojuse piirhinna taotluse. Samuti ei pea soojusettevõtja uue soojuse piirhinna taotluse esitamisega viivitama 30 päeva olukorras, kus tarbijatele on vajalik tagada seaduses sätestatud tingimustele vastav olukord võimalikult kiiresti.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Evelin Pärn-Lee
Peadirektor

Mare Karotamm
667 2575
Mare.Karotamm@konkurentsiamet.ee

Marek Piiraja
667 2541
Marek.Piiraja@konkurentsiamet.ee

² Hinnavalemite alusel arvatud soojuse piirhindade taotluste vormistamise ajaline kulu on väike.